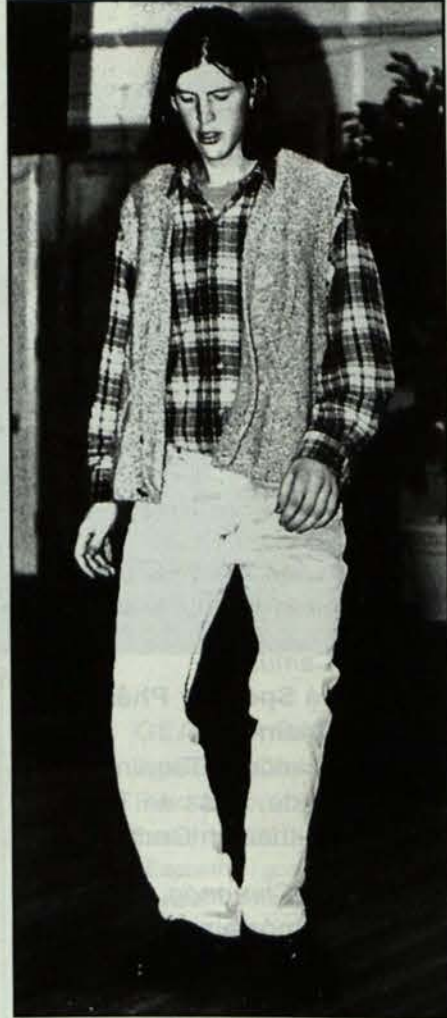

Drong nua de Dhamhsóirí Sean-nóis Chonamara

(Ar chlé) Eibhlín Ní Chonghaile, an damhsóir is mó díograis amuigh agus gan í ach 10 mbliana d'aois; (sa lár) Róisín Ní Mhainnín as Rso Muc agus (ar dheis) Seosamh Ó Neachtain as an Coilleach, An Spidéal. Sé an t-aon damhsóir a bhain amach Craobh Shóisir agus Craobh Shinsir an Phléaráca.

FEARACHT REIGIÚIN EILE SA tír, tháinig scoth na n-ealaíontóirí tradisiúnta amach as Conamara. Ba ceardaithe ar dhamhsa tradisiúnta Chonamara leithéidí Mháirtín Beag ó Gríofa, Phádraig Cháit Bhreathnach agus an cuairteoir féilteúil Paddy Bán ó Broin, a shoilsiú mar réalta eolais don ghlún nua damhsóirí a chuala na n-ainmneacha luaite ach nach bhfaca raimh ar chlár urláir iad.

Le sainmhíniú a thabhairt ar stíl Chonamara ní mór a léiriú gur ar an tsáil agus nach ar bhonn na coise a ligtear an meáchan. Tháinig stíl

Chonamara chun cinn de bharr an damhsa a bheith á chleachtadh ag oícheanta áirneáin agus sna tithe tábhairne. Is le ríghairid a tugadh spás dhó ar ardán an choirmcheoil. Fágann sin nach bhfuil aon éide faoi leith ná aon "bhróga damhsa" gearrtha amach go speisialta lena aghaidh.

Cosa ar talamh, gluaiseacht scaoilte, éagsúlacht sna céimeanna a dhéantar ar bheagán fairsinge agus na lámha ag bogadh, na tréithe a bhaineann leis an damhsa seo a tháinig aniar le hoidhreacht ón am ar "daimsíodh" ar leathdhoirse nó ar chláracha bairillí é.

I láthair na huaire ní féidir gan "Riverdance" a lua agus tagairt á

dhéanamh do "damhsa Gaelach". Le 15-20 bliain anuas bhí Michael Flatley ar cur drithlíne iontais ar dhaoine ar fud Mheiriceá lena dreasanna damhsaí Gaelach ar stáitse. Ba é an dul céanna ag sean-nós Chonamara é.....bhí sé "ann i gcónaí".

Ní i nGaeltacht Chonamara Theas amháin atá damhsa ar an sean nós le fáil. Luíonn sé le réasún go mbeadh scothdhamhsóirí sean-nóis le fáil in Árann agus i Rath Cairn- damhsóirí mar Eddie John Ó Biataigh, Marcus Ó Flaithearta agus Gráinne Mharcuis as Árann atá in ann cois a bhualadh chomh maith leis an gcuid is fearr acu. Maidir le Rath Cairn, tá an áit lán leo.

Tá Micheál Og O Súileabháin, damhsóir lúfar, uaillmhianach, ar dhuine de na heisimircigh cultúir seo. Tá moladh ag dul do i, do Mháirtín Chóil Neaine Pháidín, do Cholm agus do Phádraig Mac Donncha agus do Chaitríona Ní Laoire as An Tulach Ard, bean atá ag teacht chun cinn anois mar dhamhsóir. B'fhéidir gurb í an bhean óg seo "Róisín Ní Mhainnín Rath Cairn" sa méid is gurb í plúr na mban óg í agus go bhfuil sí oile i gceimeanna an damhsa fhoirmeálta Ghaelaigh.

Ní sa Ghaeltacht amháin atá an stíl damhsa shean-nóis le fáil. Bheadh Doiminic Nicholson buaiteoir ag Féile Chruite Uí Chearrálain, in ann an fód a sheasamh agus bheadh moladh tuillte aige pé ar bith áit ina sacfaí sáil nó ina luasfaí lámh. Mar a chéile le David Noone, buachaill óg dhá bhliain déag d'aois, a lámh ina phóca aige agus é ag pramsaíl thart ina bhróga reatha Nike. Bhí a chéimeanna boinn le talamh chomh maith is a d'fhéadfa a fháil taobh istigh den Ghaeltacht.

Tá isteach is amach la céad damhsóir sean-nós ina gconaí idir Na hOileáin agus uaidh sin siar go Cill Chiaráin/Carna ach ba iad Pádraig Bradley agus Séamas Devanney, an bheirt ba mhó chú agus cáil go dtí le deireanas.

Sé Cóilín Sheán Dharach ón Cladach Ó Dheas an damhsóir sinsearach is mó atá ar a chois fós agus an té is mó a bhfuil meas air agus ómós ag dul dó. Tá 78 bliain bainte amach ag Cóilín ach fós tugann sé faoi na cláracha agus is é an t-aon duine amháin fós a bhain Corn Mháirtín Beag ó Gríofa amach faoi dhó. Ní thugann Cóilín mórán áite dó féin agus bíonn sé de nós aige a phatrún de thrí nó cheithre chéim a bhriseadh ar scála 8 mbarra (16 buille) beagnach mar a dhéanfeadh an damhsóir oile. Cé go n-ardaíonn sé a lámha ó am go ham coinníonn sé a cholainn ard, tanaí,

chomh díreach le slis. Go maire sé an céad!

Tá dream óg de dhamhsóirí sean-nós tagaithe ar an bhfód. Tá curadh Phléaráca an lae inniu 60 bliain níos óige ná Cóilín. Thug Seosamh Ó Neachtain as An Spidéal an craobh leis

i gcomórtas damhsa ar an sean-nós, ag Féile an Phléaráca, dhá bhliain as a chéile....mar shóisear i 1995 agus anuraidh mar shinsear. Fear óg ard tanaí é, mar is iondúil lena lán damhsóirí sean-nóis, agus tá an-chosúlacht idir a chuid céimeanna agus

Liam Ó Flatharta as Ceantar na nOileán

céimeanna Phádraig Uí Oipicín, a uncail.

Sí Róisín Ní Mhainnín spéirbhean dhosháraithe an dhamhsa sean-nóis. As Cill Bhriocháin, Ros Muc í agus ó bhí sí ceithre bliana d'aois tá oiliúnt á chur uirthi sa damhsa foirmeálta Gaelach. Ghlac sí páirt i gCraobh Chomórtas Rince na Cruinne agus fuair sí an dara háit i gCraobh Chonnacht i 1996. Is cinnte go bhfuil an ceart ag a máthair nuair a deir sí, le bród, nár bhain aon damhsóir eile as Conamara an oiread amach is a bhain Róisín.

Sí Mary Margaret Sonny Choilm Learaí as an gCorra Bhuí an t-aon damhsóir is gaire do Róisín Ní Mhainnín ó thaobh míne, scaoilteachta agus pointeáilteachta de.

Ach ní bhfuair sí aon oiliúnt fhoirmeálta riamh. Seacht mbliana déag atá Mary agus tá sí ag damhsa beagnach chomh fada is atá Róisín ach gurbh ar urlár a tí féin a phioc Mary suas a chéimeanna ... óna mhuintir agus óna seanmhuintir agus óna deartháir Labhrás. Bhain Mary Margaret an chéad áit amach ag comórtas damhsa faoi 25 ag Féile Uí Chearraláin na

bliana seo caite. Tá sé ar an dornán beag damhsóirí as Chonamara a choinníonn cois de réir an tsean-nóis le "Connachtman's Rambles" (port in áit ril).

Tá céimeanna Mhary mín réidh agus pointeáilte ach is i ndamhsa a dheirfiúr, Eibhlín, a léirítear an ceandánaíocht, an díograis agus an spleodar. Níl sí ach deich mbliana d'aois agus tá pátrúin de chéimeanna aici nach bhfuil ag aon damhsóir eile a thagann os ár gcomhair i láthair na huaire.

Is maith uathí freisin an lucht féachana a thabhairt léi agus ardaítear gártha molta nuair a bhíonn a cuid lámha ag luascadh nó nuair a "dhaimsiúnn" sí Damhsa an Druncaera gan Steár nó Damhsa an Bhacaigh ar tharraing Paddy Bán O Broin, go ndéana Dia trócaire air, cáil air.

Duine eile atá ag tabhairt an lucht féachana leis le fada is ea Noel Mháirtín Beag O Gríofa. Creidtear gur chuir sé go mór le éagsúlacht a chuid céimeanna ó phós sé Áine Nic Dhonncha, arbh as Ros Muc agus An Cheathrú Rua a muintir agus a bhfuil cáil bainte amach aici féin mar dhamhsóir thall i Londain.

Tugann Noel an slua leis agus é ag síneadh agus ag luascadh na lámh ... cleas atá piochta suas ag Eibhlín Ní Chonghaile uaidh.

Is buntáiste d'Eibhlín agus dá deirfiúr Mary, agus is cinnte gur buntáiste do Ghráinne Mharcuis agus do Róisín Ní Mhainnín, go bhfuil cónaí orthu i gceantair a bhfuil seinm ar an mbosca ceoil, amhránaíocht agus damhsa fós mar ghnáthchuid de shaol sóisialta na ndaoine. Ach tá athrú ag teacht ar an saol agus, de réir a chéile, tá ealaíona traidisiúnta an chultúir á mbrú isteach i suíomhanna neamh-thraidisiúnta.

Mar sin féin ní dochar do shean-nós Chonamara go ceann tamaill ar aon nós agus is é ár nguí go n-aithneofar réalta óige an lae inniu — Róisín, Mary Margaret, Gráinne Mharcuis, Eibhlín Sonny Choilm Learaí, Caitríona Ní Laoire, "Joe" Neachtain agus Mícheál O Súilleabháin — mar shárdhamhsóirí i súile na nglúnta atá romhainn.

Cá bhfios nach bhfaigheadh damhsa sean-nóis Chonamara barr-bua ar Riverdance lá breá éigin amach anseo.

Eoin Pháid Breathnach ó Na hAille i gCois Fharraige — an damhsóir ab óige a thóg páirt sa gcomórtas damhsa ar an sean-nós ag Pléaráca Chonamara anuraidh. I mbliana beidh an chomórtas do dhaoine óga ar bun sa Chrannóg, Ros Muc ar an Domhnach, 21 Meán Fómhair.

pic: Bob Quinn

Coláiste Chamuis

Indreabhán, Co. na Gaillimhe

Go n-éirí go geal le Féile an Phléaráca

TIGH DURKAN

An Tulach, Baile na hAbhann Teil: 593156

Úinéir: Eoin Ó Dúrcáin

Grósaeirí - Gás
Nuachtáin - Péint

Go n-éirí le Féile an Phléaráca!

An Biúró Gnó

TREASA DUNDASS

Coill Sáille, Cill Chiaráin, Conamara

Teil/Facs: 095-33457/33571

Email: biurogno@iol.ie

Leabhar Choimead • VAT/P.A.Y.E.
Páigh • Fótóchóipeáil • C.V. • Thesis
Laminating • Binding
Seirbhís Fóin/Facs/EMail